

VILNIAUS UNIVERSITETO CENTRINĖS AKADEMINĖS ETIKOS KOMISIJOS 2023 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

Vilniaus universiteto Centrinė akademinės etikos komisija (toliau – Komisija) yra nepriklausoma Vilniaus universiteto (toliau – Universitetas) akademinės savivaldos institucija, sudaryta vadovaujantis Vilniaus universiteto statutu ir savo veikloje besivadovaujanti Vilniaus universiteto senato patvirtintais Vilniaus universiteto akademinės etikos kodeksu (toliau – Akademinės etikos kodeksas) ir Komisijos nuostatais. Komisija pagal kompetenciją nagrinėja skundus ir kreipimusis dėl akademinės etikos pažeidimų ir aiškina savo nuostatus bei Akademinės etikos kodeksą, jų taikymo ir turinio niuansus.

2023 metais veiklą toliau vykdė 2021 m. rugsėjo mėnesį 3 metų kadencijai sudaryta Komisija, kuriai vadovauja pirmininkė doc. dr. Vigita Vėbraitė ir pirmininkės pavaduotoja doc. dr. Marija Jakubauskienė. Šiuo metu kiti Komisijos nariai yra doc. dr. Aleksej Burov, doc. dr. Tatjana Kochanė, prof. dr. Jurgis Pakerys ir studentų atstovai Gabrielė Kasperaitė, Laura Mackevič ir Eivinas Zableckas ([Komisijos sudėtis ir kontaktai](#) skelbiami Universiteto interneto puslapyje).

Vadovaujantis Komisijos nuostatais, svarbiausia Komisijos veiklos sritis – ginčų dėl akademinės etikos sprendimas ir skundų dėl kamieninių akademinių padalinių akademinės etikos komisijų priimtų sprendimų nagrinėjimas. 2023 metais Komisija posėdžiavo 6 kartus ir priėmė 6 sprendimus dėl gautų kreipimūsi ar skundų: 3 iš jų buvo gauti iš Universiteto darbuotojų, 2 iš Universiteto studentų ir 1 iš išorės subjekto (ne Universiteto darbuotojo ar studento). Į Komisiją 3 kartus kreiptasi su prašymu nagrinėti ginčą pirmąja instancija ir tiek pat sykių Komisijai teikti skundai dėl kamieninių akademinių padalinių komisijų priimtų sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimo. Pastaruoju atveju Komisija 2 nagrinėtais atvejais iš 3 pripažino, kad į Komisiją su prašymu nagrinėti ginčą dėl akademinės etikos pirmąja instancija kreiptasi nepagrįstai: šie kreipimaisi pagal kompetenciją perduoti nagrinėti padalinių akademinės etikos komisijoms, įpareigojant jų nuostatuose nustatytais terminais ir tvarka išnagrinėti kreipimusis ir apie priimtus sprendimus informuoti Komisiją. Komisija tenkino 1 iš 6 išnagrinėtų skundų ir kreipimūsi. Komisija 2023 metais priimtuose sprendimuose taip pat teikė rekomendacijas padalinių administracijoms ir akademinės etikos komisijoms dėl akademinės etikos laikymuisi aktualių procesų tobulinimo.

Bendras Komisijos priimtų sprendimų skaičius buvo toks pats kaip praėjusiais metais, kas yra kiek mažiau nei buvo įprasta pastaruoju metu (2018 metais į Komisiją kreiptasi 12, 2019 metais – 11, 2020 metais – 14 kartų, o 2021 metais – 12 kartų). Komisija nagrinėjo

kreipimuisi ir skundus dėl plagiato, bendravimo etikos pažeidimų, akademinės laisvės principo ribų, mokslinės veiklos etikos galimų pažeidimų. Vienoje iš Komisijos nagrinėtų situacijų konstatuotas ir šiurkštus akademinės etikos pažeidimas (jį konstatavo padalinio akademinės etikos komisija, Komisija įvertinusi priimtą sprendimą jį paliko nepakeistą). Komisijos iniciatyva atlikta padalinių akademinės etikos komisijų apklausa parodė, kad padaliniuose vis aktualesne problema tampa galimi akademinės etikos pažeidimai, susiję su dirbtinio intelekto naudojimu rengiant rašto darbus. Visgi Komisija praėjusiais atvejais tokių atvejų nenagrinėjo.

Savo sprendimuose Komisija ne sykį konstatavo, kad padalinių akademinės etikos komisijų sprendimai buvo neišsamūs, nepakankamai argumentuoti. Šie sprendimų trūkumai neretu atveju nulemia, kad jie būna skundžiami Komisijai, o ši turi juos tikslinti ar grąžinti nagrinėti padalinių komisijoms pakartotinai.

Praėjusių metų sprendimuose Komisija konstatavo šiuos svarbiausius Akademinės etikos kodekso ir Komisijos nuostatų taikymo aspektus, aktualius tolesnei praktikai:

1. Akademinės etikos komisijų veiklos ribos apibrėžtos Komisijos ir Padalinių akademinės etikos komisijų nuostatuose ir visų pirma apima ginčų dėl akademinės etikos sprendimo bei Akademinės etikos kodekso taikymo klausimus, o Komisijos atveju – dar ir padalinių akademinės etikos komisijų priimtų sprendimų vertinimą teisėtumo ir pagrįstumo požiūriu. Akademinės etikos komisijos kiekvienu konkrečiu atveju turėtų aiškiai apibrėžti nagrinėjamą objektą bei savo sprendimuose nepasisakyti jų kompetencijai nepriskirtais klausimais ir/ arba perduoti visą ar dalį skundo pagal kompetenciją nagrinėti kitiems Universitete veikiantiems dariniams. Tačiau kartu šios nuostatos reiškia ir tai, kad komisijos negali nepasisakyti jų kompetencijai priskirtais klausimais. Atvejai, kada padalinių akademinės etikos komisijos perduoda gautus kreipimuisi nagrinėti Komisijai turėtų būti išimtiniai ir pagrįsti.

2. Akademinės etikos komisijų paskirtis visų pirma yra užtikrinti Akademinės etikos kodekso normų, jame įtvirtintų etiško elgesio reikalavimų laikymąsi bei sklaidą Universiteto bendruomenėje, todėl akademinės etikos komisijos turėtų ne tik formaliai išnagrinėti gautus kreipimuisi ir skundus, bet ir dėti maksimalias pastangas savo kompetencijos ribose siekiant realiai išspręsti kilusį konfliktą ir, jei tas įmanoma atsižvelgiant į aplinkybes, siekti sutaukyti šalis ir/ arba panaikinti ar minimalizuoti aplinkybes, sudarančias prielaidas akademinės etikos normoms ir principams pažeisti. Atsižvelgiant į šiuos aspektus komisijos yra skatinamos ne tik konstatuoti akademinės etikos pažeidimo ar jo nebuvimo faktą, bet ir, atsižvelgiant į aplinkybes ir jei tai nepažeidžia ginčo šalių interesų, savo veikloje naudoti Komisijos ir padalinių komisijų nuostatuose įtvirtintus šalių sutaukymo ir rekomendacijų administracijai teikimo institutus.

3. Akademinės etikos kodekso 5 ir 7 straipsniai įtvirtina elgesio standartą, vadovaujantis kuriuo kiekvienas Universiteto bendruomenės narys turi teisę laisvai pasisakyti, dėstyti ir ginti savo nuomonę, kritikuoti ir atsakyti į kritiką, tačiau taip pat turi pareigą tą daryti etiškai, neužgauliai ir nežeminančiai, gerbiant kitų teises, vengiant konfliktų, o jiems kilus juos spręsti argumentacijos bei bendradarbiavimo pagrindu. Šio elgesio standarto nesilaikymas, ypač jei yra pasikartojantis ar sistemiškas, laikytinas Universitete priimtinių bendravimo normų ir kartu akademinės etikos pažeidimu.

4. Vertindama Akademinės etikos kodekso 5 punkte įtvirtintą akademinės laisvės principą, Komisija pažymi, kad iš Universiteto prigimties, misijos ir jas konkretinančių Akademinės etikos kodekso nuostatų išplaukia pakankamai plačios Universiteto bendruomenės nario akademinės laisvės ribos: bendruomenės nariai turi teisę laisvai dėstyti savo nuomonę, kritikuoti, plėtoti mokslinę veiklą, rinktis tyrimų sritis ar jų tematiką, šaltinius, hipotezes ir metodus. Visgi kartu šis principas taip pat turi ribas ir gali būti pažeistas, dėl to kiekvienas Universiteto bendruomenės narys privalo akademinėje laisve naudotis atsakingai. Naudodamasis akademinėje laisve ir laisvai reiškdamas savo nuomonę bendruomenės narys privalo tą daryti gerbdamas kitų bendruomenės narių nuomones, teisę išsakyti ir ginti savo nuomonę, savo nuomonę reikšti pasirinkdamas etišką formą ir pasisakymo būdą, nežemindamas kitų bendruomenės narių, jų savybių ir gebėjimų, neatskleisdamas konfidencialia laikomos informacijos. Šias ribas peržengiantis bendruomenės nario elgesys būtų laikytinas Akademinės etikos kodekso pažeidimu, jis prieštarautų ir Universiteto statuto 4 straipsnyje įtvirtintai Universiteto misijai.

5. Padalinių akademinės etikos komisijos neretai susiduria su ginčo dėl akademinės etikos šalių ar jų atstovų prašymais leisti susipažinti su akademinės etikos komisijų posėdžių garso įrašais. Komisija pažymi, kad vadovaujantis Padalinio komisijos nuostatų 31 punktu, „Komisijos posėdžio metu daromas posėdžio garso įrašas. /.../garso įrašai saugomi Universiteto teisės aktų nustatyta tvarka“. Posėdžio garso įrašas leidžia akademinės etikos komisijoms detaliam ir objektyviam, išvengiant netikslumų parengti komisijos posėdžio sprendimą ir protokolą; esant reikalui, Komisijos prašymu ar padalinio komisijos iniciatyva, gali būti pateiktas kaip papildomi duomenys Komisijai nagrinėjant skundą dėl kamieninio akademinio padalinio akademinės etikos komisijos sprendimo. Pažymėtina, kad Padalinio komisijos nuostatuose pareiškėjo teisė susipažinti su padalinio komisijos posėdžio garso įrašu ar padalinio komisijos pareiga sudaryti galimybę susipažinti su įrašu nėra numatyta.

6. Komisija atkreipia dėmesį, kad ne visuose kamieniniuose ir šakiniuose padaliniuose yra nustatytos ir patvirtintos aiškios ir detalios rengiant baigiamuosius darbus atliekamų

apklausų ir tyrimų tvarkos, kas sudaro sąlygas galimiems mokslo ir tyrimų etikos pažeidimams. Komisija pažymi, kad tokio pobūdžio vidaus teisės aktuose turėtų būti įtvirtinta pareiga raštu informuoti apie siekį atlikti apklausas bei gauti raštiškus subjektų ar jų vadovų sutikimus tokių apklausų atlikimui, kas daugelyje mokslo sričių yra įprasta praktika. Tokios nuostatos leidžia užtikrinti apklausų subjektų informuotumą, legitimuoti vykdomą tyrimą, sumažinti galimų akademinės etikos pažeidimų rengiant baigiamąjį darbą galimybę.

Komisija praėjusiais metais toliau skyrė dėmesį savo veiklos ir bendrai akademinės etikos gerosios praktikos sklaidai. Visi praėjusių metų Komisijos nuasmeninti sprendimai buvo skelbiami viešai Universiteto interneto puslapyje. Interneto svetainės [Akademinės etikos](#) skiltyje taip pat viešinami Komisijos veiklai aktualūs teisės aktai ir nuorodos, ankstesnių metų Komisijos veiklos ataskaitos, padalinių akademinės etikos komisijų kontaktai ir kita naudinga informacija. Komisija taip pat pagal kompetenciją susirašinėjo su Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba. Su šia institucija keistasi dalykine ir statistine informacija, Komisijos pirmininkė dalyvavo tarnybos organizuojuose dvejuose renginiuose. Šiais metais Komisija planuoja didesnę dėmesį skirti padalinių akademinės etikos komisijų priimamų sprendimų, jų statistikos vertinimui, padalinių komisijų konsultavimui pagal poreikį ir akademinės etikos kodekso taikymo gerosios praktikos pavyzdžių sklaidai Universiteto internete ir kitais Komisijai prieinamais sklaidos kanalais.

Komisijos pirmininkė

doc. dr. Vīgita Vėbraitė

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Teisėkūros skyrius, Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	VILNIAUS UNIVERSITETO CENTRINĖS AKADEMINĖS ETIKOS KOMISIJOS 2023 M. VEIKLOS ATASKAITA
Dokumento registracijos data ir numeris	2024-01-24, (1.14 E) 15900-KT-34
Adresatas	–
Dokumentą pasirašė	Docentė Vigita Vėbraitė
Veiksmo atlikimo data ir laikas	2024-01-24 20:50:02
Registratorius	Vyresnysis teisininkas Linas Gelūnas
Veiksmo atlikimo data ir laikas	2024-01-24 20:51:51
Dokumento nuorašo atspausdinimo data ir jį atspausdinęs darbuotojas	2024-01-25 atspausdino Vyresnysis teisininkas Linas Gelūnas

Nuorašas tikras
Vilniaus universitetas
2024-01-25